

Tarasovskiy, Yu. "Investytsiina pryvablyvist Ukrainy vidnovylasia do «kovidnoho» znachennia – EBA" [Ukraine's Investment Attractiveness Has Returned to Its "Covid" Value – EBA]. *Forbes Ukraine*. December 15, 2022. <https://forbes.ua/news/investytsiyna-privablyvist-ukraini-vidnovylasya-do-kovidnogo-znachennya-eba-15122022-10518>

Zaitsev, O. V., Moskalenko, V. O., and Shovkoplias, O. A. "Otsinka investytsiinoho klimatu Ukrainy ta shliakhy yoho pokrashchennia" [Estimation of the Investment Climate in Ukraine and Ways to Improve It]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, iss. 1 (2019): 48-56. http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/18_2019/09.pdf

УДК 330.322

JEL: E22; F21; R11

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-38-42>

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

©2023 КОВАЛЬЧУК Н. О.

УДК 330.322

JEL: E22; F21; R11

Ковальчук Н. О. Прямі іноземні інвестиції в Україну в умовах інтеграції до Європейського Союзу

Метою статті є дослідження передумов припливу прямих іноземних інвестицій в Україну та причин, які уповільнюють даний процес, зокрема в умовах інтеграції до ЄС, а також аналіз динаміки прямих інвестицій в Україну. Проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом 2002–2022 рр. із розглядом причин їх зміни за період дослідження. Починаючи з 2013 р. і до 2016 р. обсяг інвестицій стрімко скорочувався, що було спричинено політичною нестабільністю в державі та низкою інших причин; у 2020 р. важким викликом стала пандемія COVID-19, що теж мало свої вкрай негативні наслідки для економік держав та інвесторів, а у 2022 р. повномасштабне вторгнення росії на територію України спричинило зменшення суми прямих іноземних інвестицій з 6687 млн дол. США у 2021 р. до 190 млн дол. у 2022 р. Однією з головних проблем української економіки виступає низька віддача від інвестицій та їх неефективний розподіл. Аналіз іноземних інвестицій за видами економічної діяльності дає підстави зробити висновок, що найбільша частина прямих іноземних інвестицій надходить у розвинуті сфери економічної діяльності. Основними чинниками, які негативно вплинули на динаміку прямих іноземних інвестицій в різні періоди, стали: недовіра інвесторів, зумовлена високим рівнем корупції в країні, сумнівами щодо справедливості судової системи, монополізацією ринків, нестабільністю національної валюти; війна росії проти України (починаючи з 2014 р.); пандемія COVID-19; повномасштабне вторгнення росії в Україну (починаючи з лютого 2022 р.), яке триває і донині. Євроінтеграційні процеси в Україні разом із реформами, покликаними пришвидшити дані процеси, а також закінчення війни в Україні сприятимуть залученню прямих іноземних інвестицій, спрямованих на відбудову та розвиток України.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, євроінтеграція, проблеми залучення іноземних інвестицій.

Табл.: 2. Бібл.: 8.

Ковальчук Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, асистент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: n_kovalchuk@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7886-2485>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1177527>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57718828200>

UDC 330.322

JEL: E22; F21; R11

Kovalchuk N. O. Foreign Direct Investment In Ukraine in the Context of Integration Into the European Union

The purpose of the article is to study the prerequisites for the inflow of foreign direct investment in Ukraine and the reasons that slow down this process, in particular in the context of EU integration, as well as to analyze the dynamics of foreign direct investment in Ukraine. The dynamics of foreign direct investment in Ukrainian economy in 2002-2022 were analyzed, with consideration of the reasons for their changes over the study period. Starting from 2013 and until 2016, the volume of investments declined rapidly, which was caused by political instability in the country and a number of other reasons; in 2020, the COVID-19 pandemic became a major challenge, which also had its extremely negative consequences for the economies of countries and investors, and in 2022, Russia's full-scale invasion of Ukraine led to a decrease in foreign direct investment from 6687 million US dollars in 2021 to 190 million US dollars in 2022. One of the main problems of the Ukrainian economy is the low return on investment and its inefficient distribution. An analysis of foreign investment by type of economic activity leads to the conclusion that the largest share of foreign direct investment goes to the developed economic sectors. The main factors that negatively affected the dynamics of foreign direct investment in different periods were investor distrust caused by the high level of corruption in the country, doubts about the fairness of the judicial system, monopolization of markets, and instability of the national currency; Russia's war against Ukraine (since 2014); the COVID-19 pandemic; Russia's full-scale invasion of Ukraine (since February 2022), which still continues. Ukraine's European integration processes, along with reforms designed to accelerate these processes, as well as the end of the war in Ukraine, will help attract foreign direct investment aimed at recovering and developing Ukraine.

Keywords: foreign direct investment, European integration, problems of attracting foreign investment.

Tabl.: 2. Bibl.: 8.

Kovalchuk Natalia O. – PhD (Economics), Associate Professor, Assistant of the Department of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskiy Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: n_kovalchuk@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7886-2485>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1177527>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57718828200>

Інтеграційні та глобалізаційні процеси, що спостерігаються в умовах економічної нестабільності, визначають виняткове значення інвестицій для становлення та розвитку підприємств в Україні. Післявоєнна відбудова України, необхідність пришвидшення вступу України до ЄС свідчать про те, що ефективне здійснення інвестиційної діяльності є основою для розвитку економіки України, забезпечення можливості її інтеграції в європейський соціально-економічний простір, що в подальшому буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств. Передумовою успішної реалізації інвестиційних проєктів є наявність джерел фінансування інвестиційної діяльності, достатньо ефективним з яких виступають іноземні інвестиції.

Ключову роль у розвитку української економіки відіграє залучення іноземного інвестиційного капіталу. Даний процес є важливим компонентом інтеграції вітчизняної економіки у світове господарство, тому органи влади намагаються здійснити структурні зміни, щоб поліпшити імідж України для припливу інвестиційного капіталу, проте даний процес ускладнюється військовими діями на території України.

Питання залучення прямих іноземних інвестицій є досить актуальними в контексті дослідження вітчизняними науковцями. Зокрема, вивченням даного питання займалися Федорова Н. Є., Огородник Р. П., Русал В. С., Чуницька І. І., Нізельська М. А. [6; 7] та інші. Проте наразі відбуваються кардинальні та історичні події, пов'язані із перспективами вступу нашої держави до ЄС, що має суттєвий вплив на перспективи залучення іноземних інвестицій та потребує дослідження особливостей, пов'язаних із даними процесами.

Метою статті є дослідження передумов припливу прямих іноземних інвестицій в Україну та причин, які уповільнюють даний процес, зокрема в умовах інтеграції до ЄС, а також аналіз динаміки прямих інвестицій в Україну.

Війна росії проти України спричинила катастрофічні зміни в економічній діяльності України, які матимуть наслідки і для світової економіки. Економічні втрати України є колосальними, післявоєнне відновлення інфраструктури потребуватиме часу, нових рішень і джерел фінансових ресурсів. Держава через систему пільг, кредитів та допомоги в переїзді підприємств стимулює підприємницьку діяльність. Тому головним пріоритетом є збереження територіальної цілісності України з налагодженими економічними зв'язками, а також збереження існуючого економічного потенціалу з подальшим його відновленням [1].

Саме під час руйнівної агресії росії проти нашої держави 23 червня 2022 р. сталася без перебільшення історична подія для України – члени ЄС проголосували за надання Україні статусу країни – кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Незважаючи на те, що на шляху до вступу України необхідно провести низку реформ та адаптувати

українське законодавство до європейських критеріїв, надання статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу – це надзвичайно важливий крок.

Стаючи кандидатом на членство, країна отримує доступ до фінансових інструментів Євросоюзу. «Якщо поглянути на країни, які вступали до ЄС у 2000-х роках, то на етапі інтеграції в них починало зростати ВВП внаслідок прямих іноземних інвестицій і тому, що ці країни отримували доступ до фінансових інструментів ЄС. Так само й Україна отримає доступ до інструменту передвступної підтримки», – пояснює експертка аналітичного центру «Нова Європа» Маріанна Фахурдінова. Але у випадку України очікувати притоку інвестицій варто уже тільки після закінчення бойових дій, додає аналітикиня. Обсяги грантів та кредитів від ЄС на різні проєкти розвитку зростуть, водночас і звітувати за отримані від Євросоюзу кошти доведеться ретельніше. У будь-якому разі статус кандидата означає, що Україна наразі отримує реалістичну перспективу одного дня обов'язково стати членом Євросоюзу [2].

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на чинну в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку. Політичні переваги інтеграції України в ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство в ЄС відкріє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій із європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо [3].

Передумовою успішної інтеграції в Європейський Союз, окрім політичної волі, є ряд рішень щодо економічної інтеграції. Звісно, ключовим завданням залишається інтеграція в ринок ЄС на основі збільшення обсягів торгівлі.

Поглиблена зона вільної торгівлі, яка передбачає скасування більшості тарифних бар'єрів та поступове скасування нетарифних технічних бар'єрів, сприяє тому, що торгівля між Україною та Європейським Союзом є доволі жвавою, зокрема щодо постачання Україною до ЄС товарів сільськогосподарства. Проте одночасно Україні необхідно впровадити ряд ключових реформ, які дозволили б ще більше

стимулювати торгівлю, розвивати виробництво. Одним зі способів вирішення цього питання є прямі іноземні інвестиції.

Не варто недооцінювати роль прямих інвестицій, збільшення яких повинно бути наслідком посилення співпраці України з ЄС. Адаже залучення іноземного капіталу дозволить вирішити проблеми технологічного оновлення основних засобів підприємства, що є надзвичайно актуальним для підприємств України з високим рівнем зношеності основних засобів.

Крім того, прямі іноземні інвестиції містять у собі потенціал збільшення експорту продукції та послуг підприємств, можливості імпорту практичних навичок, технологій, управлінської майстерності, яка сприяє становленню ринкових механізмів та інтеграції української економіки у світове господарство.

Прямі іноземні інвестиції забезпечують довгострокові вкладення матеріальних засобів в економіку країни компаніями-нерезидентами з метою придбання статутного та акціонерного капіталу, організації та будівництва підприємств, започаткування нових інвестиційних проектів. Індикатором зміни рейтингу країни та рівня довіри іноземних інвесторів часто виступає динаміка прямих іноземних інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн дол. США

Рік	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2002	693	-5	+698
2003	1424	13	+1411
2004	1715	4	+1711
2005	7808	275	+7533
2006	5604	-133	+5737
2007	9891	673	+9218
2008	10913	1010	+9903
2009	4816	162	+4654
2010	6495	736	+5759
2011	7207	192	+7015
2012	8401	1206	+7195
2013	4499	420	+4079
2014	410	111	+299
2015	-458	-51	-407
2016	3810	16	+3794
2017	3692	8	+3684
2018	4455	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	190	159	+31

Джерело: складено автором за даними [4].

Починаючи з 2013 р. і до 2016 р. обсяг інвестицій стрімко скорочувався, що було спричинено політичною нестабільністю в державі та низкою інших причин; у 2020 р. важким викликом стала пандемія COVID-19, що теж мало своїм вкрай негативні наслідки для економік держав та інвесторів, а у 2022 р. повномасштабне вторгнення росії на територію України спричинило зменшення суми прямих іноземних інвестицій з 6687 млн дол. США у 2021 р. до 190 млн дол. у 2022 р. У табл. 2 можна чітко побачити зміну прямих іноземних інвестицій протягом останніх 20 років.

Таблиця 2

Приріст обсягу іноземних інвестицій в Україну

Рік	Зміна ПІІ в Україну порівняно з попереднім періодом, млн дол. США	Зміна ПІІ з України порівняно з попереднім періодом, млн дол. США	Зміна сальдо, %
2002	-	-	-
2003	+731	+18	+102,1
2004	+291	-9	+21,3
2005	+6093	+271	+340,3
2006	-2204	-408	-23,8
2007	+4287	+806	+60,7
2008	+1022	+337	+7,4
2009	-6097	-848	-53,0
2010	+1679	+574	+23,7
2011	+712	-544	+21,8
2012	+1194	+1014	+2,6
2013	-3902	-786	-43,3
2014	-4089	-309	-92,7
2015	-458	-51	-407
2016	+4268	+67	+1032,2
2017	-118	-8	-2,9
2018	+763	-13	+21,1
2019	+1405	+653	+16,9
2020	-6728	-566	-118,2
2021	+7555	-280	+824,7
2022	-6497	+357	-99,5

Джерело: складено автором за даними [4].

Зниження іноземних інвестицій в окремі періоди часу протягом 2002–2022 рр. мало низку причин, серед найвагомійших і типових для більшості країн – недовіра інвесторів, зумовлена високим рівнем корупції в країні, сумнівами щодо справедливості судової системи, монополізацією ринків, нестабільністю національної валюти. В Україні вкрай негативними чинниками стали війна росії проти України (починаючи з 2014 р.), пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення росії в Україну, яке триває і донині.

Таким чином, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні є низьким. Вони не можуть забезпечити вирішення накопичених в економіці проблем, які, передусім, пов'язані з її сировинною спрямованістю та галузевою неефективністю. На відміну від розвинутих країн, які мають сучасні технології та інфраструктуру, країнам з перехідною економікою, до яких належить і Україна, потрібно вкладати більше коштів у їх формування та розвиток [5].

Однією з головних проблем української економіки виступає низька віддача від інвестицій та їх неефективний розподіл. Аналіз іноземних інвестицій за видами економічної діяльності дає підстави зробити висновок, що найбільша частина прямих іноземних інвестицій надходить у розвинуті сфери економічної діяльності [6].

Розглядаючи чинники, що негативно впливають на прямі іноземні інвестиції, варто виокремити такі основні положення:

- ✦ офшорні зони мають негативний вплив на економіку, оскільки туди відбувається значний відтік капіталу, що скорочує податкові надходження до бюджету. Фактично інвестиції з Кіпру, Нідерландів та інших офшорних країн є коштами, вилученими з бюджету України, заробленими через несплачені податки та хабарництво. Зазначені факти говорять про те, що треба встановити дуже жорсткі законодавчі рамки у відносинах з офшорними країнами та значно скоротити відтік капіталу та приплив звітної іноземних інвестицій;
- ✦ реальними завданнями українського уряду зараз має бути поліпшення інвестиційного клімату для провідних країн світу, а саме, Європейського Союзу, США для залучення їх інвестицій з метою відбудови України; для цього необхідно посилювати боротьбу з бюрократією, корупцією, реформувати податкову систему, зокрема запроваджувати пільгове оподаткування для тих іноземних компаній, що вкладають кошти в інноваційну сферу, тобто слід також модернізувати інноваційну інфраструктуру, яка зараз перебуває в занепаді. Створення інноваційних зон в Україні сприятиме стрімкому залученню додаткових іноземних інвестицій та підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки;
- ✦ економічне та інноваційно-інвестиційне зростання країни є можливим лише за умови стабільної політичної ситуації та припинення військових дій на території України [7].

У липні 2022 р. на конференції в Лугано Україна представила всеохоплюючий і потужний план відновлення країни. Реалізація цієї стратегії, розрахованої на 10 років, отримала схвальні оцінки та підтримку від міжнародних партнерів.

Україна ставить перед собою амбітну, втім цілком реалістичну мету: до 2032 р. здійснити стрибок від перехідної (транзитної) економіки до економіки, що розвивається.

Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів вже створено унікальну електронну платформу – Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10 галузях економіки.

Кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, отримує вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які матиме від вкладання в економіку України [8].

Інвестиційна привабливість включає певні фактори, що здійснюють вплив на оцінювання перспектив і можливостей вкладення коштів у ту чи іншу країну. Дана оцінка, з одного боку, залежить від турбулентності ринкової кон'юнктури, а з іншого – від сприятливого інвестиційного клімату, зокрема від: системи оподаткування, підтримки з боку держави пріоритетних інвестиційних проектів, захисту прав власності та гарантування повернення коштів.

Також формуванню сприятливого інвестиційного середовища сприятиме вдосконалення практики захисту інвесторів. Іноземним інвесторам важливо вірити, що у випадку невдалої співпраці з місцевими суб'єктами господарювання вони матимуть ефективні механізми захисту та забезпечення своїх інтересів. Адаптивна система місцевих судів є однією із основних перешкод, що впливала на інвестиційний клімат в Україні.

Оподаткування в Україні чинить значний тиск на підприємства будь-якого розміру, що призводить до низки негативних наслідків. Тиск відображається в надмірній суворості контролюючих органів, які здійснюють нагляд за дотриманням вимог. Крім того, податкове законодавство вважається нестабільним, оскільки воно може зазнавати незначних змін, які відбуваються досить часто. Незважаючи на те, що зміни незначні, неможливість виконати їх призводить до значних покарань для бізнесу. Нарешті, тиск у грошовому вираженні також є суттєвим обмежувальним потенціалом бізнесу до розширення. Вищезазначені факти призводять до обмеженої можливості бізнесу розширюватися та впроваджувати інновації, що безпосередньо впливає на економічні умови країни.

Зменшення бізнес-витрат, пов'язаних із податками, піде на користь як державі, так і бізнесу. Держава збільшить доходи від податків, оскільки бізнес відмовиться від незаконної практики ухилення від сплати податків. Послаблення податкового тиску сприятиме економічному розвитку, оскільки бізнес буде реінвестувати більше ресурсів у розширення та інновації. Іноземні інвестори будуть більше вкладати кошти завдяки поліпшеним умовам оподаткування. Окрім більшої кількості ресурсів, доступних для ін-

новацій та розширення, підприємства зможуть забезпечувати працівникам вищу зарплату, що збільшить витратні можливості населення та приведе до економічного зростання.

ВИСНОВКИ

Збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну може здаватися недосяжним в умовах війни та значних руйнувань через високі ризики таких вкладень, проте Україна має багато переваг, які є цінними для потенційних інвесторів:

- ✦ євроінтеграційні прагнення України надзвичайно великі, за них Україна платить найдорожчим – життями людей – і протистоїть лютий агресії з боку держави-терориста;
- ✦ Європа та цивілізований світ підтримує Україну;
- ✦ уряд пришвидшує реформи, пов'язані з євроінтеграцією;
- ✦ цифровізація в Україні розвивається надреальними темпами.

Усі ці чинники сприятимуть залученню прямих інвестицій в економіку країни, проте в Україні є головне завдання – перемога, що уможливить процес відбудови та розвитку української економіки. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ковальчук Н. О., Калугарь А. В. Виклики для підприємств України в умовах війни з Росією. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-57>
2. Куренкова О. Статус кандидата до ЄС: що це змінить для України та чи допоможе закінчити війну // Суспільне. Новини. 17.06.2022. URL: <https://suspilne.media/250831-status-kandidata-do-es-so-ce-zminit-dla-ukraini-ta-ci-dopomoze-zakinciti-vijnu/>
3. Єгорова В. С. Україна та ЄС: сучасний стан і перспективи розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. № 40. С. 22–25. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.40.5>
4. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/>
5. Соколовська О. М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 92–99. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).92-99](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).92-99)
6. Федорова Н. Є., Огородник Р. П., Русал В. С. Іноземне інвестування в економіку України: масштаби, структура, перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2020. Вип. 39. С. 14–18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-39-2>

7. Чуницька І. І., Нізельська М. А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. *Прийазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3. С. 118–122. URL: http://pev.kpu.zp.ua/jour/nals/2019/3_14_uk/22.pdf
8. Інвестиції в Україну та відновлення економіки / Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>

REFERENCES

- Chunyt'ska, I. I., and Nizelska, M. A. "Priami inozemni investitsii v Ukrainu: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia" [Direct Foreign Investment in Ukraine: Problems and Ways for Their Decision]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*, iss. 3 (2019): 118-122. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/22.pdf
- Fedorova, N. Ye., Ohorodnyk, R. P., and Rusal, V. S. "Inozemne investuvannia v ekonomiku Ukrainy: masshtaby, struktura, perspektyvy" [Foreign Investment in the Economy of Ukraine: Scale, Structure, Perspectives]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 39 (2020): 14-18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-39-2>
- "Investitsii v Ukrainu ta vidnovlennia ekonomiky" [Investments in Ukraine and Economic Recovery]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>
- Kovalchuk, N. O., and Kaluhar, A. V. "Vykylyky dlia pidpriemstv Ukrainy v umovakh viiny z Rosiieiu" [Challenges for Ukraine's Enterprises in the Conditions of War with Russia]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 42 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-57>
- Kurenkova, O. "Status kandydata do YeS: shcho tse zminyt dlia Ukrainy ta chy dopomozhe zakinchty viinu" [EU Candidate Status: What It Will Change for Ukraine and Whether It Will Help End the War]. *Suspilne. Novyny*. June 17, 2022. <https://suspilne.media/250831-status-kandidata-do-es-so-ce-zminit-dla-ukraini-ta-ci-dopomoze-zakinciti-vijnu/>
- Minfin. <https://minfin.com.ua/>
- Sokolovska, O. M. "Priami inozemni investitsii v ekonomitsi Ukrainy: stan i problemy zaluchennia" [Direct Foreign Investments in the Ukrainian Economy: State and Problems of Attracting]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 2(41) (2021): 92-99. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).92-99](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).92-99)
- Yehorova, V. S. "Ukraina ta YeS: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku" [Ukraine and the EU: Current State and Prospects for Exploration]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia «Yurysprudentsiia»*, no. 40 (2019): 22-25. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.40.5>